

Winters en sportief!

Onderzoek en voorlichting over wolf, lynx en bruine beer

Op zoek naar grote roofdieren in Slowakije

Wie in de afgelopen twee jaar het nieuws een beetje gevolgd heeft, kan bijna niet gemist hebben dat de wolf onze landsgrens nadert of zelfs al is overgestoken. Ook andere grote roofdieren als lynx en bruine beer breiden zich in Europa langzaam uit. De lynx wordt ook in de Ardennen waargenomen, waardoor het mogelijk is dat incidenteel ook in onze streken sporen van een lynx kunnen worden aangetroffen. Wij namen een kijkje in Slowakije, om meer te leren over de herkenning van sporen van deze soorten en andere onderzoeksmethoden.

Peter Twisk, Johan Mees en Dana Bezdickova

In de winter van 2016 namen de auteurs deel aan een vijfdaagse zoektocht naar sporen van wolf, lynx en bruine beer in het Kysucké Beskydy gebergte, westelijke Karpaten. De zoektocht maakt deel uit van een monitoringprogramma dat geïnitieerd is door Miroslav Kutal, een Tsjech die samen met een groep vrijwilligers de ontwikkelingen in het grensgebied van Tsjechië, Slowakije en Polen volgt. Miroslav werkt voor Hnutí DUHA, de Tsjechische afdeling van natuurorganisatie Friends of the

Earth. Zijn Beskydy-monitoring voert hij vaak uit samen met Martin Dula, die net als Miroslav zelf als roofdier-onderzoeker verbonden is aan de universiteit van Brno. Je zou kunnen zeggen dat het een toeristische activiteit is, maar dan wel een heel sportieve en een die zinvolle resultaten oplevert. Het zoeken naar sporen gebeurt te voet in bergachtig gebied waarbij per dag zo'n twintig kilometer wordt gelopen. Het gebruik van sneeuwschoenen is een deel van de tijd noodzakelijk en per dag kan er

zo'n 700 m geklommen en weer afgedaald worden. En uiteraard is passende kleding onontbeerlijk. Maar je loopt wel door een schitterend landschap en de tastbare aanwezigheid van de drie grote roofdieren geeft het nog een extra dimensie.

Sporen in de sneeuw Zeker gezien de zachte winters die wij de laatste jaren hadden, was het voor ons een ongekennde luxe dagenlang door een besneeuwd landschap te lopen. Sporen van edelhert, ree

en vos waren regelmatig te zien. We troffen ook sporen aan van (boom- of steen-)marter, eekhoorn, hazelhoen en auerhoen. En van wolf, lynx en beer! Dat betrof vooral prenten in de sneeuw, maar ook uitwerpselen, gesproeide urine en haren op veegplaatsen. Het berenspoor kruiste gewoon het gemarkeerde pad, onmiskenbaar ... en je krijgt geheid kippenveld van de opwinding! Ook het herkennen van de prenten van een lynx levert geen probleem op: voetafdrukken zo groot als van een grote hond met een ronde vorm, gespreide tenen en zonder nagels. Voor wolf ligt dit wat anders. De zachte ondergrond (sneeuw) zorgt voor de nodige variatie, en op basis van de vorm alleen zou het onderscheid met hond niet met zekerheid mogelijk zijn. Doordat het spoor van een dier eenvoudig te volgen is, kregen we ook informatie over het gedrag. Daaraan was goed te zien hoe een wolf systematisch locaties langs ging waar veel activiteit van edelherten was geweest. Ook lieten ze geen verband zien met activiteit van mensen, iets wat van een hond wel te verwachten is. Zeer indrukwekkend was het spoor van een lynx die meeliep in het spoor van een ree: hij volgde zijn prooi letterlijk op de voet!

DNA en cameravallen Andere methoden die gebruikt worden bij de monitoring zijn het plaatsen en uitlezen van cameravallen en DNA-analyse. Voor dit laatste werden monsters verzameld van gesproeide urine, uitwerpselen en haren. Soms nog heel vers, zoals bij een lynxspoor dat we honderden meters volgden. Dit geeft onder andere informatie over het aantal individuen dat in een gebied leeft.

Op tientallen afgelegen locaties zijn cameravallen geplaatst. Het terugvinden daarvan in het weidse landschap was een uitdaging op zich! En vanwege de sneeuw moesten ze ook via een omweg benaderd worden, want anders zijn de sporen van de onderzoekers een eenvoudige aanwijzing waar deze apparatuur te vinden is. Helaas worden cameravallen regelmatig gestolen, waarschijnlijk door jagers die het onderzoek proberen te saboteren.

Afschot en stroperij Binnen Hnutí DUHA ontwikkelt Miroslav uiteenlopende activiteiten. Ten behoeve van monitoring en bescherming zijn er nu zo'n 80 vrijwilligers actief in Tsjechië en het grensgebied met Slowakije, opererend onder de naam 'WolvenWacht'. Wolf, lynx en bruine beer komen voor in een groot deel van Slowakije en het is aannemelijk dat deze populaties de bron zijn van dieren die zich in aangrenzende landen vestigen. De bescherming van deze grote rovers in Slowakije is echter niet optimaal. Zo stond de regering tot 2012 toe dat jaarlijks 100-150 wolven werden afgeschoten, naar schatting ruim de helft van de populatie in dit land. Door bemoeienis van de EU en NGO's uit Slowakije, Tsjechië en Polen is het gebied waar wolven beschermd zijn aanzienlijk groter geworden. Ook wordt de jacht op wolven strenger gereguleerd. Er is een sterk vermoeden dat sindsdien wolven gedood worden door stroppers. Voor de bruine beer worden tot op heden afschotvergunningen afgegeven. Hnutí DUHA heeft hier tegen bezwaar gemaakt omdat dit afschot plaatsvindt zonder een gedegen getalsmatige onderbouwing. Een goede inschatting van het aantal roof-

dieren is om meerdere redenen van belang. Overschatting zorgt voor een hoger afschot-quotum. Dit kan een risico inhouden voor de instandhouding van een gezonde populatie roofdieren. Anderzijds leidt onderschatting van het aantal roofdieren tot een lager afschot-quotum, wat een negatief effect heeft op de economische en toeristische interesse van jagers. Ook in Tsjechië vindt veel stroperij plaats, waarschijnlijk vooral door jagers. Van lynxen die voorzien waren van een halsband met zender werd maar liefst de helft gedood, waarschijnlijk allemaal door stroppers.

Bescherming en zelf meedoen

Om het belang van grote roofdieren duidelijk te maken, voert Hnutí DUHA een voorlichtingscampagne uit. Deze is onder andere gericht op scholieren, veehouders, bosbeheerders en jagers. Er zijn verschillende films gemaakt over de bruine beer, wolf en lynx. Ook wordt gewerkt aan verbindingzones waarlangs grote roofdieren veilig auto- en spoorwegen kunnen passeren.

Zoals gezegd wordt er veel aandacht besteed aan monitoring van de populaties. Een deel hiervan bestaat uit activiteiten waar belangstellenden aan deel kunnen nemen. Wie zo zelf ook meer wil leren over deze soorten, kan informatie vinden op ZoogdierDigitaal.

Peter Twisk en Johan Mees zijn beiden ecooloog bij resp. Regeling Ecologie & Landschap en Gemeente 's Hertogenbosch. Dana Bezdickova maakt onderdeel uit van de redactie van Zoogdier.

Links: de lynx volgt het ree letterlijk op de voet. Foto Peter Twisk Midden: een berenprint, dwars over ons pad. Foto Dana Bezdickova. Rechts: uitwerpselen wolf. Foto Peter Twisk

Meer weten?

Naast de literatuurverwijzingen en contactgegevens van de auteur(s) zetten we ook gerelateerde filmpjes, artikelen, rapporten en weblinks online. Kijk op www.zoogdierwinkel.nl/Zoogdierdigitaal_27-4